

ЗАСТАВА ЗЕМЉЕ, КОЈЕ НЕМА

"Идемо, ово је рат, ми смо војска без домовине, идемо да бранимо свој српски народ..." Перо Чолић, пуковник

Колона. На челу колоне застава земље које нема и за коју се боримо. Човјек који је изговорио те ријечи марширао је на челу колоне. Био је стар, толико стар да смо могли да му вјерујемо. Све и ријеч! Размишљамо о свему. Чак и о безначајним и тривијалним стварима, које служе само да одагнају ону главну мисао. Смрт!

Српска насеља у Западној Славонији била су потпуно опкољена. Народ је у шумама, Папука и Псуња. Вијести које отуда свакодневно пристижу, говоре све најгоре. Слике са новинских и телевизијских стубаца, не силазе нам са ума.

На мосту који је спајао двије обале, дочекао нас је непријатељ. Прво ватром, а онда смо на њему видјели неколико камиона и шлепера. Чујемо од мјештана да су натоварени осим тешким балванима, бутаном и ецитиленом. Њихово уклањање представљаће посебан проблем.

Распоређени смо дуж насипа ријеке. Њена друга обала је веома удаљена. Размишљамо о тој ријеци, о тим двјема обалама и свему што се догађа на другој страни.

Мост - барикада

Са наше стране нико не отвара ватру. То је напросто психолошки тренутак. "Нико не жели да први започне рат!" Има се осјећај, када се пређе на ту другу страну, на то ратно подручје да собом не владаш ти. Да се налазиш у власти Бога.

Први је опалио гранату Далибор Радић. Седам мина гађало је запримљена возила. Девет у торањ на тврђави у Ст. Градишци. Затим двије у лоше озидан бункер.

Све те мине имале су директне погодке. Све остало припадало је неком сну. Меци су се пржили по пијеску око тебе. Гелери граната које су се распукле, још су врући и ти их стишћеш у руци. А оно главно што се види, дешава се изнад моста. Изнад њега у зраку горјела је велика буктиња као лопта. Бутан и ецитилен обасјавали су читаву околину.

Са сагоријевањем тих препрека, и борба се утишала. Проблем је представљао њихово уклањање. И једна и друга страна мотре шта ће се догодити.

Пут посејан минама

Затим човјек који се ту налази, прилази нам и пита: "Ко смије на другу страну?" Нико се не јавља. Сазнајемо, му име: пуковник Момир Талић. Онда пита једног веома младог човјека, који је тек дошао из школе. - Смијеш ли ти? - Смијем! одговара он. Он се зове Милан Бабић, потпоручник.

Чудно како су лако прешли на другу страну. Изгледало је као да никог није било тамо.

Развили смо се у три правца. Пут је посијан минама. Идемо сви заједно. Тенкови, борбена возила, пјешадија. На антенама тих возила виоре се заставе. У почетку нико мине не смије да помјери. Излазе из возила: Ј. Ристевски, Милан Бабић и Драган Вуковић, и уклањају их. Касније то чине пионири. Они ће се убрзо показати веома добрим и као разминиравачи и као пјешадија. Мост испред Д. Вароши је такође миниран. Врло брзо га ослобађају опасног терета. На улицама су разне препреке, шлепери, дрвени и метални жељеви, балвани... Возач Станко Баралић их дозером веома брзо уклања. Напредујемо. Иако је све пуно неких замки, које су не само на земљи већ и у ваздуху. Околу све прашти, ваздух, земља, и челик који се пресијава на сунцу. У том часу облијеће ме необична мисао. Момци што су око нас сасвим обични. Са дугим косама. Са траволта - фризурама. Они раде тај посао, као неки сасвим други посао. Знају се међусобно, са улице, из

кафића. Из онога тамо живота. Они ће се вратити у тај тамо живот и биће неустрашиви. А кад смо стигли отпилике до циља - на Аутопут, стигло је наређење које нисмо тада могли да разумијемо: "Повуците се у Нову Варош!" Ко је издао то наређење, нисмо знали? А затим, још луђе: "Повуците се сасвим!"

Повлачење је било теже него што се мислило. Морало се пробијати кроз засједу, коју нам је непријатељ организовао иза леђа. Касније смо сазнали, непријатељ је за повлачење знао три сата раније. Неко нас је издао.

Поново на почетку

Наредних неколико дана проводимо копајући ровове. Затим навече 15. септембра стиже поновно наређење, да се крене напријед. Дакле, полазак сутра у зору! Одмах смо почели да се припремамо. Побацали смо са возила сву сувишну опрему, бурад, сандуке, подметаче, на којима смо спавали испод тенкова и др.

Послије жестоке артиљеријске припреме са друге обале р. Саве кренули смо напријед. Овога пута непријатељ нас је дочекао веома спремно, попуњен свјешним снагама, са новим препрекама, са противоклопним оружјима, тенковима, дакле био је рјешен да нас спријечи.

Уклањање препрека било је готово немогуће. Меци су пролазили кроз одјећу, кроз косу, свуда око нас, и све се чинило као нестварно. Неко је пао десно и није се помјерио, него лијево. Све је изгледало као у сну. Рат је стварно сан, у ком више нема страха.

И тада су успијели нови губици. Најприје је погођен тенк младог водника који је тек изишао из подофицирске школе Давора Билеле. Он је тада направио изузетан подвиг, јер је својим тијелом заштитио посаду која се извлачила из уништеног тенка. Двadesетак метара даље погођен је тенк Мише М. кумулативном мином. Затим тенк младића који је био власник кафића "Рефлекс". Тенкови су били у пламену, а ми смо гурали даље.

У то вријеме нисмо ни помишљали шта се догађа у Крајини. Пети корпус био је на ногама. Позиви за рат тек су кретали у руке будућих ратника.

Ослобађање Д. Богићеваца

Ослобађање овога села вршено је обухватом са стране. У његовим подручјима проналазимо доста заточених српских цивила. Напад је био тежак, и то се све више потврђивало. Најприје је уништен један тенк у чети Драгана Вуковића, а два војника су погинула. Терен је био непроходан, и

Јасеновац - након протеривања усташа
Фото: Миленко Шукало

пријетила је опасност од још већих губитака. Иако смо пробали бункерисан масив испред села Пивоваре, морали смо се враћати назад, пошто смо се још више заглибљивали у тај мочварни терен.

Пред очима ми гине мој војник Бојан Мајсторовић од одскочне мине. Чини ми се да сам чуо како ми показује руком и виче, прије него што ће издахнути: "Капетане Нинковићу! (Слободан). Мине!! Борба у Пивоварама се води још око пет сати а онда се извлачимо.

Поновни напад започињемо послје неколико дана, ујутро. Крећемо кроз кукуризишта. Заставе "земље које нема" су на антенама, лепршају на вјетру, а наша пјешадија се превози на транспортерима. Прецизне задатке нам је издао пуковник Новица Симић. Он је или за нама, или га чујемо преко радиостаница.

Кад смо избили на око 800 метара испред села развила се жестока борба. Што му се више приближавамо, борба је све јача. Непријатељ је бројнији, гађа нас свим оружјима и оруђима. Била је то жестока слика рата, каква се ријетко виђа. Борба је паклена. Да ли је то довољно рећи. Горе запаљена сијена, жита у пољу, штале и стока су горјели, горјело је село у ком се непријатељ налазио, једно од многобројних српских села која је окупирао. А "горјела је и земља на којој се ми крећемо". Ово памћење ме стално стиже. Жито је горјело у амбарима, пуцали кукурузи, куљао дим, лизао пламен на све стране, а заглашујућа тутњава се разлијегала око нас. Усред тога пожара, риче стока и пада мртва од смртоносних метака и парчади граната. А да парадокс буде већи, мене тада као да неко зове. Слободане! Слободане! Уколико то није неки ратни стрес! И као да се све то догађа у еком небеском огледалу. У

ствари те и друге сличне слике ме прате, већ неколико дана. Од Ст. Градишке, од Д. и Г. Вароши. Видим како поносо заколавамо стоку, вршимо асанацију бојишта...

Из ослобођеног тог села и других наредних, излазе заточени српски цивили. Има и Хрвата, видим по њима не плаше нас се.

Двобоји

Двобоји вођени на линијама одбране, били су свакодневни. У борби заборавиш на све. Мислиш само на оно што је пред тобом. Како, свједочи следећи примјер.

Јован Ристевски (мајор) - Кажу ми своје положаје? Гдје се налазиш? (Обраћа се капетану Сави Петровићу).

Саво Петровић (капетан): Налазим се код кривине пута! (Разговор се води преко радиостанице). Јован Ристевски (мајор): Гдје су пале непријатељске мине? - Саво Петровић (капетан): Пале су око 150 м испред мене! (Непријатељ поправља даљинар за 150 м и мине падају "на кривину пута".) Јован Ристевски (мајор): Гдје су сада пале? Говори? (Виче панично!) - Саво Петровић (капетан): По мени! Имам три мртва и пет рањених! Могу ли да се извучем? Ужас! - Јован Ристевски: Шта чекаш! Извлачи се одмах!

У међувремену непријатељ истресе читав товар мина "на њих". А они су наредних неколико дана мирни, пошто је потрошио сву муницију.

Мотели "Сјевер - Југ"

Напредујемо према мотелима "Сјевер - Југ". Пред нама су опет мине. У овоме рату, мине су на сваком кораку. Још прије неколико дана наш водич, овдашњи мјештанин Милан Павковић је овуда провео наше извиднице, и вратио их назад.

Пјешадија се досјетила, гађа мине пушкама са удаљености. Оне или експлодирају, или склизну у јарак са асфалта. Десно је "Пајин батаљон". Води га његов нови командат Боровоје Павловић - Паја, и замјеник му Предраг Кнежевић. Сада они иду кроз насеља, чисте кућу по кућу, а ми смо на отвореном. Мотеле заузимамо тако да се раздвајамо у две чете: једна иде десно и заузима "Сјевер", а друга лијево и заузима "Југ"

У току једне ноћи водник Драган Рулић успије се привући непријатељским тенковима и поставити нашу заставу која се ујутро завјерила пред двјема војскама. Нисмо могли доћи себи, чији су тенкови ако је застава наша. А противник је опет мислио другачије? Зар су доведе дошли са тенковима?

Пошто је бацио непријатељску заставу пред ноге "команданту Боровоју Павловићу - Паји"? Рулић је рекао:

"Вриједи ли ово флашу ракије?" "Вриједи много више", загрлио га је он.

Али рат је трајао са свим својим свирепостима. Најприје су нам у Воћарицама упали и убили петнаест војника а осамнаест ранили. Неке су масакрирали. На једном од преговора донијели су и касету, имали су времена да све сниме. Све је било како смо већ раније видјели, около разбацана тијела, са огромним рупама у главама. Земља се црвенила од великих локви крви.

"Касније смо им се осветили, на Пујића брду", каже Радо Димитријевић.

У једном малом "пинзгауеру", водила се читава драма о којој нико ништа није слутио. Случај и срећа су хтјели да је капетан Тихомир Ивановић успио упасти непријатељу у везу, а то је било тешко јер су они користили токи-воки, што није технички одговарало нашим радио-станицама.

Командир ВБР-а ("Огња"): Имам ли пиво за мене? (Што је значило, да ли је то страшно оружје пуно.)

Послужилац ВБР-а ("Огња"): Имам пуну гајбу!

Командир ВБР-а: Довези на позицију 27! (након тога ВБР је дејствовао по жељезничкој станици. Затим је поново успиједило навођење. Командир ВБР-а: Довези ми пиво на позицију 24! (Одмах послје тога ВБР је дејствовао по надвожњаку у селу Боровојац.) Командир ВБР-а: Слушај, дотјерај пиво на позицију 22! Послужилац ВБР-а: Разумијем! Позиција 22! (Убрзо су мине пале недалеко од групе од 30-ак војника која се одмарала у позадини. Било је потребно још само једно навођење, "на позицију 23", и тада је капетан Тихомир Ивановић, само 1 - 2 минуте прије склоно војнике који ништа нису слутили.

Тако је то, војници увијек раде само свој посао. □

Здравко Кеџман

(Из књиге у рукопису:

"Монографија 1. крајишког корпуса")

